

HUKUKUN BAĞIMSIZ BİR ALANI OLARAK BİLİŞİM HUKUKU

Informatics Law as an Independent Branch of Law

Armağan Ebru BOZKURT YÜKSEL*

Özet

Bu çalışma, hukukun en yeni dalları arasında yer alan bilişim hukukunun bağımsız bir alan olup olmadığına ilişkindir. Bilişim hukukunun hukukun bağımsız bir alanı olup olmadığı hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Çalışmada bilişim hukukunun bağımsız bir hukuk alanı olup olmadığına ilişkin değerlendirmeler yapılmadan önce bilişim, bilgi teknolojisi, bilgi bilimi, bilgisayar bilimi ve internet kavramları üzerinde durulmuştur. Konunun daha iyi açıklanması açısından temel kavramların tanımlanması önem taşımaktadır. Çalışmada daha sonra doktrinde internet hukuku ve bilgi hukuku bakımından ileri sürülen farklı görüşler ve tartışmalar ele alınmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Amerikan, İngiliz ve İsviçre doktrinindeki görüşlere yer verilmiştir. Bu görüşlerin dayandıkları esaslar açıklanmış ve neden kabul edilip edilmeyecekleri irdelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada ayrıca bilişim hukukunun hukuk temel alanı içinde bir doçentlik bilim alanı olarak açılması, bir anabilim dalı olarak hukuk fakültelerinde yer almasına ilişkin gelişmelere değinilmeye gayret edilmiştir. Çalışma hukuk fakültelerinde lisans ve yüksek lisans programlarında bilişim hukukunun farklı üniversitelerde farklı şekillerde konumlandırılması hususuna da değinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilişim hukuku, Bilgi teknolojisi hukuku, İnternet hukuku, Bilgisayar hukuku, Bilgi hukuku.

Abstract

This study is about informatics law, which is one of the newest branches of law. There are different opinions in the doctrine about whether informatics law is an independent field of law. Before evaluation of whether informatics law is an independent branch of law, the concepts of informatics, information technology, information science, computer science and internet have been defined in the study. It is important to define the basic concepts in order to better explain the subject. Later in the study, different views and debates put forward in the doctrine in terms of internet law and information law were tried to be discussed. In this context, the views in the American, British and

> Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee Permission.

> Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 07.11.2022

> Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 22.03.2023

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, armağan.bozkurt@deu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5347-044X>

Swiss doctrines are given place. The principles on which these views are based have been explained and it has been tried to examine why they would be accepted or not. In the study, it has also been tried to address the developments regarding the opening of informatics law as an associate professorship science field within the basic field of law and its taking place in law faculties as a department. The study also addresses the issue of positioning informatics law in different ways in different universities in undergraduate and graduate programs in law faculties.

Key Words: Informatics law, information technology law, internet law, computer law, information law.

GİRİŞ

Bilişim hukuku hukukun en yeni ve hızlı gelişen dallarından biridir. Bilişim hukuku gerek teknolojik yenilikleri yakından ilgilendirmesi gerekse sürekli değişen ve gelişen dağınık bir mevzuatı bulunması nedeniyle alanda ilerlemek isteyen kişilerin son derece dikkatle ve sürekli olarak takip etmeleri gereken bir alandır. Bilişim hukuku gerek hukuk fakültelerindeki öğrenciler gerekse bu alanda ilerlemek isteyen genç akademisyenlerin pek çoğu tarafından ilgiyle izlenmektedir. Bilişim hukuku hukukun tüm dallarıyla bir noktada kesişmektedir. Bu kapsamda bilişim hukukunun bağımsız bir hukuk alanı olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu çalışmada konu hakkındaki görüşler, gelişmeler ve öneriler ele alınmaktadır.

I. BİLİŞİM, BİLGİ TEKNOLOJİSİ, BİLGİ BİLİMİ, BİLGİSAYAR BİLİMİ VE İNTERNET TERİMLERİ

Bilişim hukukuna ilişkin açıklamalara geçmeden önce sıklıkla hatalı olarak birbirinin yerine kullanılan ancak aslında her biri farklı anlamlara gelen ve bilişim ile yakından ilgili olan bazı terimlerin ve bilişim teriminin açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

A. Bilişim (*Informatics*)

Bilişim¹ esasen, uygulamalı bilgi teknolojisi (*information technology-IT*) alanlarının ve onun daha insani/kurumsal yönünü ifade eden bilgi sistemlerinin (*information systems-IS*) arkasındaki teorik ve temel bilgilerle ilişkindir. Bilişim; arayüzlerin, organizasyonların, teknolojilerin ve sistemlerin inşasının yanı sıra insanlar ve bilgi arasındaki etkileşimi dikkate alan konuları ele almak için, bilgi teknolojisiyle bilgisayar bilimi (CS) ve bilgi bilimi alanlarını birleştirmektedir. Dolayısıyla bilişim; bilgi teknolojileri, bilgi bilimi ve bilgisayar biliminin alt alanıdır². Eğer bir venn şeması ile anlatmak istersek üç ayrı küme

¹ Bilişim kelimesi, biliş fiiline –im eki getirilerek türetilmiştir. 1971 yılında Hacettepe Üniversitesi'nden Aydın Köksal tarafından önerilmiş bir kelimedir. Fransızcası *informatique* şeklindedir. Kelimenin kullanıldığı tespit edilen en eski Türkçe kaynak 1973 yılı Milliyet Gazetesi'dir. <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/bili%C5%9Fim>> erişim 25 Ocak 2022.

² Franko Louie Merjudio, 'What is the difference between informatics and information technology?' <<https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-informatics-and-infor>

olan bilgi teknolojileri, bilgi bilimi ve bilgisayar bilimi kümelerinin kesişim kümesini bilişim oluşturmaktadır.

B. Bilgi Teknolojisi (*Information Technology - IT*)

Bilgi teknolojisi (*information technology – IT*) terimi sıklıkla bilgi sistemleri (*information systems – IS*) terimi ile karıştırılmakta, bunlar hatalı olarak birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Oysaki bilgi sistemleri, bilgiyi üretmek, depolamak, işlemek, dağıtmak ve yaymak için tasarlanmış sistemler, insanlar ve süreçler için kullanılan şemsiye bir terimdir. Bilgi sistemleri alanı, işletme ve bilgisayar bilimleri arasında köprü kurar. Bu iki terimin birbirine karıştırılmasının nedeni ise tüm bilgi sistemlerinin bilgisayar temelli olduğunun varsayılmasıdır. Ancak durum bu şekilde değildir. Bir bilgi sistemi bir kalem ve bir parça kâğıttan dahi oluşabilir. Bilgisayar ya da kâğıt ve kalem bilginin kaydı için sadece araçtır. Her ne kadar günümüzde bilginin kaydı için bilgisayar sıklıkla kullanılsa da bilgi sistemlerinin tarihi bilgisayardan daha eskiye dayanır. Bu itibarla bilgi sistemleri teknolojik olmayan sistemleri de içerir³.

Bilgi teknolojisi, dijital/sayısal verinin üretilmesi, işlenmesi, depolanması, korunması, iletilmesi için bilgisayarların kullanılmasıdır. Bilgi teknolojisi, hem fiziksel cihazları (*hardware*) hem de işletim sistemleri ve uygulamalar gibi yazılımları (*software*) kapsamaktadır. Kullanıcı cihazları, dizüstü bilgisayarlar, akıllı telefonlar veya kaydetme cihazları bugün bilgi teknolojisine dâhildir. Bilgi teknolojisi ile aynı zamanda veri kullanımı ve saklanmasına ilişkin yapılar, metodolojiler ve düzenlemeler de ifade edilmektedir⁴.

C. Bilgi Bilimi (*Information Science*)

Bilgi bilimi, bilginin depolanması ve aktarılması süreçleriyle ilgilenen disiplindir. Bilgi bilimi; kütüphane bilimi, bilgisayar bilimi ve mühendisliği, dilbilim ve psikoloji gibi disiplinlerden kavramları ve yöntemleri bir araya getirerek bilgiyi toplamaya, organize etmeye, depolamaya, işlemeye yardımcı olacak teknikler ve aygıtlar geliştirir. Bilgi biliminin bilgisayar bilimi (*computer science*) ile büyük oranda ilgisi bulunmaktadır⁵.

D. Bilgisayar Bilimi (*Computer Science - CS*)

Bilgisayar bilimi, bilgisayarların ve bilgisayarlı sistemlerin incelenmesine ilişkin bir alandır. Elektrik ve bilgisayar mühendisliğinden farklı olarak

mation-technology> erişim 28 Aralık 2021.

³ <[⁴ <<http://searchdatacenter.techtarget.com/definition/IT>> erişim 01 Mart 2016.](https://www.floridatechonline.com/blog/information-technology/information-systems-vs-information-technology/#:~:text=The%20difference%20between%20information%20systems,data%2C%20within%20the%20information%20system.> erişim 22 Ocak 2021.</p></div><div data-bbox=)

⁵ <<https://www.britannica.com/science/information-science>> erişim 29 Aralık 2021.

bilgisayar bilimcileri daha çok, teorisi, tasarımı, geliştirilmesi ve uygulanması dâhil olmak üzere yazılımlarla ve yazılım sistemleri ile ilgilenirler⁶.

E. İnternet / Siber Uzay (*Internet – Cyberspace*)

İlk defa William Gibson'un bilgisayar ve telekomünikasyon topluluğunu derinden etkileyen *Neuromancer* isimli kitabında⁷ geçen siber uzay terimi, sanal bilgisayar dünyasını veya daha spesifik olarak ifade etmek gerekirse çevrimiçi iletişimi kolaylaştırmak için kullanılan bir elektronik ortamı ifade eder. Siber uzay tipik olarak, iletişim ve veri alışverişi faaliyetlerine yardımcı olmak için TCP/IP protokolünü kullanan dünya çapında birçok bilgisayar alt ağından oluşan büyük bir bilgisayar ağını içermektedir⁸. İnternet ise ağlar arasındaki ağıdır. Bir başka deyişle internet, daha küçük bilgisayar ve sunucu ağlarını birbirine bağlayarak oluşturulan küresel bir ağıdır. Siber uzay ise internet ortamında gerçekleşen işlemlerin bulunduğu yeri ifade etmek üzere kullanılan sembolik ve mecazi bir terimdir⁹.

İnternet yaygın bir bilgisayar ağı olarak kullanıcıların iletişim kurmasına ve veri alışverişinde bulunmasına imkân vermektedir. İnternetin bilgi teknolojisi ile bağlantısı, internetin bilgi teknolojisi alanı için bir altyapı oluşturmasıdır¹⁰. Dolayısıyla bilişim internetle yakından ilintilidir.

II. BİLİŞİM HUKUKU

Bilişimin; bilgi teknolojilerini, bilgi bilimini ve bilgisayar bilimini ilgilendirmesi, bunların keşişim kümesinde olması itibarıyla, buna ilişkin hukuk alanının da bilişim hukuku şeklinde ifade edilmesi isabetli olur.

Bilişim hukukunun kolları olarak bilgi teknolojisi hukuku ve internet hukuku bugün öne çıkmaktadır. Ancak bize göre bilişim hukuku detaylı bir şekilde kollara ayrılmak istenirse; bilgi teknolojisi hukuku, internet hukuku, bilgisayar hukuku, bilgi hukuku şeklinde ayrılabilir. Ülkemizde henüz yeni yeni bu alandaki bilimsel eserlerde ve araştırmalarda artış olduğundan bu alt başlıkların yerleşmesi ve detaylı çalışmaların konusu olması zaman alacaktır. Bilişim hukukunun alt alanları aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

⁶ University of Maryland, 'What is Computer Science?' <<https://undergrad.cs.umd.edu/what-computer-science>> erişim 29 Aralık 2021.

⁷ *Neuromancer* isimli kitabında Gibson, siber uzayın fiziksel bir alan gibi görünen ancak aslında soyut veriyi temsil eden bilgisayar ürünü yapı olduğunu belirtmiştir. Bkz. Edward A. Cavazos ve Gavino Morin, *Cyberspace and the Law: Your Rights and Duties in the On-line World* (3rd Printing, MIT Press 1998) 1.

⁸ <<https://www.techopedia.com/definition/2493/cyberspace>> erişim 15 Aralık 2021.

⁹ <<https://www.cybersecurityintelligence.com/blog/the-difference-between-cyberspace-and-the-internet-2412.html>> erişim 22 Mayıs 2017.

¹⁰ Paul-Brian Mcinerney, 'Information Technology/Internet' in Helmut K. Anheier and Stefan Toepler (eds), *International Encyclopedia of Civil Society* (2010) 853-858.

A. Bilgi Teknolojisi Hukuku

Bilgi teknolojisi hukuku bilgi teknolojilerinin hukuki yönü ile ilgilidir¹¹. Örneğin bilişim suçları, elektronik sözleşmeler, kayıtlı elektronik posta, elektronik imza, elektronik ticaret, fikri mülkiyet haklarının internette korunması, bilişim hukukunun bilgi teknolojisi hukuku kısmı içinde yer alır. Adli bilişimin hukuki yönü başka bir ifadeyle adli bilişim hukuku da bu kısımda değerlendirilebilir.

B. İnternet Hukuku / Siber Hukuk

İnternet hukuku, bilişim hukukunun internet kullanımındaki hukuki sorunlar ile ilgili olan kısmıdır. İnternet hukuku, bilişim hukukunun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır¹². Örneğin ağ tarafsızlığı, internette özgür konuşma, istihbarat toplama, siber zorbalık, siber terörizm, erişimin engellenmesi internet hukukunun alanına girmektedir¹³. İnternet hukuku terimi yanında veya yerine siber hukuk terimi (*cyber law*) de kullanılabilir.

C. Bilgisayar Hukuku

Bilgisayar hukuku (*computer law*), bilgisayarların ve yazılımların tasarımı ve kullanımı ve verilerin fiziksel araçlar veya veri ağları üzerinden iletimini ilgilendiren hukuk dalları ile ilgilidir¹⁴. Örneğin, bilgisayar donanımları patent hukukunu, yazılımlar telif hukukunu, bilgisayar korsanlarının fiilleri ceza hukukunu, spam (istenmeyen elektronik postalar) hem ticaret hukukunu hem ceza hukukunu ilgilendirmektedir¹⁵.

D. Bilgi Hukuku

Bilgi hukuku (*information law*) ya da veri hukuku (*data law*), bilgi veya veriye ilişkin hukuki düzenlemelere ve hukuki sorunlara ilişkin özel bir alandır. Kişisel veriler dâhil, her türlü veriye ilişkin hukuki sorunları konu alan bir alandır. Bilgi hukukunun konusunun içine veriye erişime ilişkin hukuki sorunlar, veri gizliliği, veri güvenliği, kişisel verilerin korunması hukuku girer. Ayrıca veri yönetimi, bu alandaki riskler ve mevzuata uyum sağlanması (*compliance*) bilgi hukukunun alanına girer¹⁶. Bu alan bilgi teknolojilerinden daha dar olarak sadece verinin yönetimine, korunmasına, veriye erişime ilişkin hukuki sorunları ele almaktadır.

¹¹ <<http://searchdatacenter.techtarget.com/definition/IT>> erişim 01 Mart 2016.

¹² Bülent Kent, *Türkiye’de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi* (Adalet 2019) 24.

¹³ <<https://www.hg.org/internet-law.html>> erişim 01 Mart 2016.

¹⁴ <<https://www.hg.org/compute.html>> erişim 01 Mart 2016.

¹⁵ <<https://www.hg.org/compute.html>> erişim 01 Mart 2016.

¹⁶ Michalsons, ‘Information Law or Data Law | Overview and Solutions’ <<https://www.michalsons.com/focus-areas/information-law-or-data-law-overview-and-solutions>> erişim 29 Aralık 2021.

III. BİLİŞİM HUKUKUNUN BAĞIMSIZ BİR HUKUK ALANI OLUP OLMADIĞI SORUNU

İnternetin ya da başka bir söyleyişle siber uzayın hukukun uygulanacağı bir alan olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır. Sonuç itibarıyla internet, hukukun uygulandığı bir alan olarak kabul edilmektedir¹⁷. İnternet bugün hukukun ne ölçüde uygulanacağı kesin olmasa da uygulandığı bir alandır¹⁸.

Aşağıda belirtilen doktrindeki görüşler esasen ayrı/bağımsız bir internet hukuku ve bilgi hukuku alanına gereksinim olup olmadığına ilişkin olarak ileri sürülmüştür. Ancak yukarıda belirtildiği üzere internet hukuku bilişim hukukunun içinde yer alan bir alt alan olduğundan, değerlendirmelerimiz neticesinde vardığımız sonuçlar internet hukukunu da kapsayacak şekilde bilişim hukukuna ilişkin olacaktır.

A. Amerikan ve İngiliz Doktrinindeki Görüşler

1. Easterbrook'un Görüşü

Bilişim hukukunun hukukun bağımsız bir alanı olup olmadığı hakkındaki tartışmalara değinmeden önce at hukuku ifadesinden bahsetmek gerekir. At hukuku terimi siber hukukun/internet hukukunun durumuna ilişkin olarak Yargıç *EASTERBROOK* tarafından kullanılmıştır. Amerikan Temyiz Mahkemesi 7.Dairesi'nde yargıç olan *Frank H. EASTERBROOK* 1996 yılında bir sempozyumda "Siberuzay ve At Hukuku" isimli bir konuşma yapmış daha sonra bunu makale olarak yayımlatmıştır. Terimin geniş çevrelerce duyulması bu konuşmada kullanmasıyla olmuştur. *EASTERBROOK*, konuşmasında at hukuku terimini ilk defa kullanan ve özel ve niş alanların hukukun bir dalı olarak kabul edilmesine karşı çıkan *Gerhard CASPER*'a atıf yapmış ve siber hukuk alanındaki çalışmaların ve yargılamanın, hukukun özel bir alanı olarak tanınması düşüncesine karşı çıkmıştır¹⁹.

At hukuku terimini, görüşünün bir sembolü olarak ve akılda kalması için kullanan, karşılaştırmalı hukuk ve hukuk teorisi alanlarında çalışmaları olan *Gerhard CASPER*, bu ifadeyle özel konulara uygulanacak hukukun öğrenilmesinin genel kuralların çalışılmasıyla mümkün olabileceğini anlatmak

¹⁷ Franz C. Mayer, 'Recht und Cyberspace', NJW (1996) (Heft 28) 1782 (Naklen Tekin Memiş, *Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu* (Seçkin 2002) 27-28); Franz C. Mayer, 'Das Internet, das Völkerrecht und die Internationalisierung des Rechts' Zeitschrift für Rechtssoziologie (2002) 23 (Heft 1) 93.

¹⁸ Memiş (n 18) 28.

¹⁹ Frank H. Easterbrook, 'Cyberspace and the Law of the Horse' (1996 *University of Chicago Legal Forum*) 207-216 <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=2147&context=journal_articles> erişim 15 Kasım 2022.

istemiştir. *CASPER*, örnek olarak atlar tarafından tekmelenen insanlara, yarış atlarının satışına, at gösterilerinde verilen ödüllere ilişkin pek çok davanın olduğunu belirtmiştir. *CASPER*, bunları at hukuku ya da atın hukuku şeklinde ayrı bir alan olarak değerlendirmenin sığ kalacağını ve birleştirici prensiplerin gözden kaçırılmasına neden olacağını belirtmiştir. Atlar tarafından tekmelenmiş insanlara ilişkin yüz tane davayla ilgili ders verilse dahi haksız fiil hukukunun tam olarak kapsayıcı şekilde anlatılmasının mümkün olmayacağını belirtmiştir. At ticareti konusunda uzmanlaşmak isteyen öğrencilerin dahi eşya hukuku, haksız fiil hukuku, ticaret hukuku gibi alanlarda ders almaları gerektiğini de ifade etmiştir²⁰.

EASTERBROOK, *CASPER*'ın at hukukuna ilişkin belirttiği hususu siber hukuk bakımından ele almıştır. Yazar, kendisinden siber uzay alanında fikri mülkiyet konusunda konuşma yapması istendiğinde bu konuyu hukukun geri kalanından ayırmanın, değerlendirmesini güçsüz kılacağını belirtmiştir. Bu nedenle yazar, sağlam bir fikri mülkiyet hukuku geliştirilmesi ve bunun bilgisayar ağlarına uyarlanması gerektiğini vurgulamıştır²¹.

2. Lessig'in Görüşü

EASTERBROOK'un bu görüşüne karşılık olarak *Lawrence LESSIG* başka bir yönde görüşünü belirtmiştir. *LESSIG*, 1999 yılındaki makalesinde hukuki anlayışın ve kuralların siber uzayın gelişimi ve yaygınlaşmasıyla uyumlu olarak gelişmesi gerektiğini belirtmiştir. İnternetin gelişmesiyle hukuki düzenlemelerdeki etkisinin de artacağını, bu itibarla oluşacak değerlere kaynak oluşturacağını, diğer alanlardaki değerlerin bu duruma yenik düşeceğini ifade etmiştir. *EASTERBROOK*'un hukukun tümünü aydınlatmaması nedeniyle tıpkı at hukuku gibi siber hukuk şeklinde ayrı bir alan olmasına gerek olmadığını yönündeki görüşüne *LESSIG* karşı çıkmıştır. *EASTERBROOK*'un, özel konulara uygulanacak hukukun en iyi şekilde öğrenilmesinin hukukun genel alanlarının çalışılmasıyla mümkün olacağına ilişkin görüşüne karşılık *LESSIG*, hukuk ve siber uzayın nasıl bir bağlantısının olduğuna bakılması gerektiğini ileri sürmüştür. *LESSIG*, *EASTERBROOK*'un her özel niş konunun ayrı bir hukuk alanı olamayacağı konusundaki tespitine katılmakla beraber siber hukukun durumunun farklı olduğunu, siber uzay hukukunda diğer alanların göstermediği hususların görüleceğini belirtmiştir²².

LESSIG, siber uzaya ilişkin merkezi hukuki düzenlemelerin yapılmasındaki zorluğun, kodun etkisinin siber uzay kapsamında nasıl anlaşılacağıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. Yazarın kod (*code*) ile kast ettiği siber uzaya ilişkin do-

²⁰ Gerhard Casper'ın görüşü (Naklen, Easterbrook (n 20) 207).

²¹ Easterbrook (n 20) 208.

²² Lawrence Lessig, 'The Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach' (1999) Harvard Law Review (113)2 501, 503.

nanım ve yazılımdır. Yazılım ve donanımın çalışma prensiplerini ve kurallarını yazar bu kapsama dâhil etmektedir. Örneğin, kodların bir kısmının internet protokolü (IP) katmanında olduğunu belirtmiştir²³.

LESSIG, siber uzayın gerçek hayattan farklı olarak kendine has özelliklerinin bulunduğunu belirterek bunun yazılım ve donanıma (koda) yansıdığını ifade etmiştir. Yazar, internetin gelişmesiyle birlikte kendine has özelliklerinin artacağını, düzenleyici gücünün artacağını bu itibarla internet dışındaki dünyaya ilişkin kuralların yetersiz kalacağını belirtmiştir. Yazar, internetin ve kendine has özelliklerinin hukuki düzenlemelerde etkili olacağını söylemiştir²⁴.

3. Murray'in Görüşü

Andrew MURRAY, *LESSIG*'in görüşüne katılmaktadır. Bununla birlikte *MURRAY*, *LESSIG*'in *EASTERBROOK*'un görüşünün ana hususlarına karşı çıkmadığını bunun yerine siber uzaya ilişkin özel şartlardan bahsederek savunmaya geçtiğini belirtmiştir. *MURRAY*, kendisinin de dâhil olduğu akademisyenlerce, dijitize etmenin ve siber uzayın kendine has özelliklerine dayanarak, siber uzayın ve siber uzaya ilişkin düzenlemelerin özel olduğunu iddia ettiklerini, bunu yaparken iletişim teorisi konusundaki literatüre, sosyolojiye, felsefeye başvurduklarını, böylelikle hukukçudan/avukattan ziyade sosyal bilimci haline geldiklerini ifade etmiştir. *MURRAY*, siber hukukçu değil de siber politika bilimci veya siber politika teorisyeni olarak kendisinin ve kendisi gibi olanların *EASTERBROOK*'un argümanını oluşturduklarını; bu durumda aslında yaptıklarının medya ve iletişim, bilgi sistemleri, sistem mühendisliği gibi sosyal bilim alanında yapılan çalışmalardan farklı olmadığını belirtmiştir. Siber yönetişimi (*cyber governance*) bilinir hale getiren avukatlar olarak kendisinin, *Jonathan ZITTRAIN*'in *Jack GOLDSMITH* veya *Lee BYGRAVE*'in siber uzay alan avukatlarına ihtiyaç olduğu yönündeki iddialarının hukuk biliminden ziyade hukuk dışındaki felsefi temellere dayandığını belirtmiştir. Yazar, aslında böyle yaparak kendilerini diğer avukatlardan farklılaştırdıklarını da eklemiştir²⁵.

MURRAY, siber hukuku bu şekilde diğer hukuk alanlarından ayırmanın *EASTERBROOK*'un ifade ettiği hukuk dışındaki multidisipliner alanla yüzeyel bir şekilde ilgilenme (*multidisciplinary dilettantism*) iddiasını doğrulayacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte siber hukuka geleneksel anlayışla yaklaşan kişinin kendisini yine *EASTERBROOK*'un görüşünün gölgesinde bulacağını,

²³ Ibid 506, dn.15.

²⁴ Lessig (n 23) 548 ff.; Yazar bu yöndeki görüşlerini daha geniş bir şekilde kitap olarak da yayımlamıştır. Lawrence Lessig, *Code Version 2.0* (Basic Books 2006).

²⁵ Andrew Murray, 'Looking Back at the Law of the Horse: Why Cyberlaw and the Rule of Law are Important' (A keynote speech delivered at the 2013 conference of the British & Irish Law, Education & Technology Association, 11 April 2013) (2013) Scripted (10)3 311, 314.

bu itibarla ya hukuk dışı alanlarla yüzeysel olarak ilgilenen biri ya da adeta bir hukukçu maskesi takmış politika bilimci veya sosyal bilimci olacağını belirtmiştir. *MURRAY*, siber hukuk veya bilgi teknolojileri hukuku dışında çalışan hukukçuların genellikle bu alana bakış açılarının, ne yazık ki bu alanı ya katkıda bulunmak için çok dar olduğu ya da hukuk bilimi temelli olmayacak kadar çok geniş olduğu yönünde olduğunu ifade etmiştir²⁶.

MURRAY, siber uzayın hayatımızda daha fazla yer almasının siber hukuka ilişkin düzenlemelerin de artmasına neden olacağını belirtmiştir. Bununla birlikte yazar kanun koyucuların siber uzaya ilişkin düzenlemelerinde siber uzay hukukçularını dikkate almadığını ifade etmektedir. Buna örnek olarak da Birleşik Krallık'ta Mahremiyet ve Tedbirlere İlişkin Birleşik Komite'yi (*Joint Committee on Privacy and Injunctions*) desteklemek üzere; bir medya hukuku alanından akademisyen, bir yargıç, gazetecilik alanından bir akademisyen ve eski Birleşik Basın şefinin görevlendirildiğini belirtmiştir²⁷.

MURRAY hem akademisyenler hem de kanun koyucu tarafından siber hukukun bağımsız bir hukuk alanı olarak algılanabilmesi için bu alan ile hukuk ilmi açısından daha fazla ilgilenilmesi gerektiğini ileri sürmüştür²⁸.

B. İsviçre Doktrinde Burkert'in Görüşü

İsviçre doktrinde *Herbert BURKERT*, bilgi hukuku olarak tercüme edilebilecek *information law* terimini kullanmaktadır. Yazar, bilgi hukuku ayrı bir disiplin alanı olarak görülmeli midir sorusuna bilgi hukukunun bir disiplin değil, metodoloji olduğu cevabını vermiştir. Bu itibarla da bilgi hukuku metodu (*information law method*) terimini kullanır. *BURKERT*, görüşünü açıkladığı yazısında bilgi teknolojileri hukukunun (*information technology law*) özel bir alan olmağını ifade etmiştir. Yazara göre bilgi teknolojileri hukukunun konuları kendi alanlarının konusuna girmektedir. Örneğin elektronik sözleşmeler medeni hukuka, e-devlet idare hukukuna, e-oy verme anayasa hukukuna, siber suçlar ceza hukukuna dâhildir. Bu itibarla yazar, yeni ve gündemde olanın bilgi teknolojileri hukuku değil bilgi hukuku (*information law*) olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda bilgi hukukunun da bir disiplinden ziyade bir metot/metodolojik uygulama olduğunu ifade etmektedir. Yazar, bu metodu diğer metotların yerine geçmediğini diğer metotları tamamladığını belirtmiştir. Metodun amaçları ile şekillendiğini ifade eden *BURKERT*, bu amaçları; bilişimin düzenlenmesinde hukukun rolü hakkında bilgi edinmek, hukukun bilişim üzerindeki etkisini, yaptıklarını anlamak, toplum tarafından bilişimin daha iyi kullanılması için gerekli hukuk kurallarını oluşturmak, değiştirmek ve yorumlamak olarak

²⁶ Ibid 315.

²⁷ Murray (n 26) 316.

²⁸ Ibid 317.

saymıştır. Yazar, hukukun bir enstrüman olarak değerlendirilmeye başlandığını bu itibarla kullanılan metotların çeşitlerinin arttığını, bir enstrüman olarak hukukun, gerçeklikleri algılama ve etkileme kapasitesinin değerlendirildiğini/ test edildiğini belirtmiştir. Bu amaçla, örneğin ekonomi ve sosyal bilimlerin geleneksel hukuk metotlarını tamamladığını, ona yardımcı olduğunu, bilgi hukuku metodunun ise eklektik olduğunu ve tüm diğer metotlardan kendi amacı olan bilişim ve hukuk arasındaki ilişkiyi değerlendirme doğrultusunda yararlandığını belirtmiştir²⁹.

BURKERT, tanım için bilgi modeline bakılması ve hukuki düzenlemelerden etkilenecek bilgi akışlarının belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Hukuki mekanizmaların bilgi kontrol mekanizması olarak yeniden okunması gerektiğini, bu itibarla altındaki bilgi modelinin ortaya çıkması gerektiğini ifade etmiştir. *BURKERT*, hukukun kendisinin dahi sosyal bilginin (*social information*) spesifik bir şekli olarak tanımlanabileceğini belirtmiştir. Bu itibarla bilgi hukuku metodunun her uygulandığında sorulan sorunun ve bu metodun uygulanmasıyla ne tür bir içgörünün elde edileceğinin tartışılması gerektiğini ileri sürmüştür. Yazar, teknolojik görünümünün arkasındaki bilgi ve bilgi akışlarının yeniden keşfedilmesi ve hukuki düzenlemelerin bunları nasıl etkilediğini test edebilmek için metodolojik yaklaşımın önerildiğini ifade etmiştir. Bu metodun günün teknolojisine çok fazla dayanan yaklaşımlarla dengeyi sağlamaya yardımcı olabileceğini ve bu teknolojilerin ne ile ilgili olduğunu bize gösterebileceğini belirtmiştir³⁰.

C. Görüşlerin Değerlendirmesi ve Görüşümüz

Bilişim hukukunun diğer hukuk dallarına göre konumuna baktığımızda, diğer hukuk dallarının bilişimle, bilgi teknolojisiyle, bilgi bilimi, bilgisayar bilimi ya da internetle ilgili oldukları noktalarda olduğu görülmektedir. Ayrıca bilişim hukuku; bilişimle, bilgi teknolojisiyle, bilgi bilimi, bilgisayar bilimi ya da internetle ilgili temel teknik bilgileri de içeren bir alandır. Bu bakımdan sanat hukuku ya da spor hukukuna benzetilebilir. Örneğin, sanat hukuku; sanat özgürlüğü bakımından anayasa hukuku ile neyin sanat eseri olduğunun tespit edilmesi ve korunması bakımından fikri mülkiyet hukuku ve ceza hukuku ile edebiyat, görsel sanatlar, heykel alanındaki teknik alan bilgisine de zaman zaman ihtiyaç olduğundan güzel sanatlar alanı ile ilişkilidir. Yine spor hukuku; sağlık hukuku, iş hukuku, borçlar hukuku, fikri mülkiyet hukuku ve rekabet hukuku ile kesişen bir alandır. Daha da özel bir alan olan espor hukuku ise, fikri mülkiyet hukukuna ilişkin konuları ilgilendirirken aynı zamanda video

²⁹ Herbert Burkert, 'Information Law: From Discipline to Method' (2014)5 The Berkman Center for Internet & Society at Harvard University Research Publication Law and Economics Research Paper Series 2.

³⁰ Ibid 3, 7.

oyunlarının yapısına ilişkin bazı teknik detayların da bilinmesini gerektirir.

Bilişim hukukunun, tüm hukuk dallarının teknolojiyle, bilişimle buluştuğu noktada bulunması söz konusu olduğundan örneğin elektronik sözleşmeler medeni hukuk ve borçlar hukukunu; fikri mülkiyet haklarının internette korunması fikri mülkiyet hukukunu; internette ifade özgürlüğü anayasa hukukunu; bilişim suçları ceza hukukunu ilgilendirmektedir. Görüldüğü üzere bilişim hukuku, hukukun her dalı ile bilişimle ilgili olduğu ölçüde kesişmektedir. Bilişim hukuku esasen teknolojinin hukuki bakımdan sorun doğurabilecek ve hukuki olarak düzenlenmelere ihtiyaç olacak noktaları üzerinde araştırma, inceleme yapmayı ve önerilerde bulunmayı amaçlar.

Metot, bir gerçeği bulmak için kullanılan doğru, planlı yöntemdir. Metot, bilimsel uğraşı amacına ulaştıracak vasıta ve aynı zamanda da bir olanaktır. Elbette her bilimsel çalışmada kullanılması zorunlu metodun niteliği ve türü, inceleme ve araştırmanın alanına göre değişir³¹. *BURKERT*'in da belirttiği gibi bilgi hukuku ayrı bir şekilde veya başka kanunların içinde yer alan düzenlemelerden kaynak olarak yararlanırken aynı zamanda gelişen bir alan olarak bu alanda yapılacak yeni düzenlemelere de işaret eder³².

BURKERT'in makalesinde ifade ettiği bilgi hukukunun sadece bir metot olduğu görüşünün benimsenmesi halinde, ayrı bir metot olması bu alanı bağımsız bir hukuk bir alanı haline getirmemektedir. Ayrıca bilişimle ilgili kanunların nasıl yapılacağı, ayrı bir düzenleme şeklinde mi yoksa mevcut düzenlemelerin içine mi yerleştirileceği hususu kanun yapma tekniği ile de ilgilendirilebilecek ayrı bir konudur. Diğer yandan bilişim hukukuna ilişkin hukuki düzenlemelerin Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu gibi tek düzenleme halinde değil de dağınık halde olması bu alanın bağımsız bir hukuk alanı olarak nitelendirilmemesi için yeterli bir kriter değildir. Çünkü bağımsız bir hukuk disiplini olup pozitif hukukun belirli bir bölümünü araştırma zorunluluğu dahi içermeyen hukuk alanları vardır. Dolayısıyla bağımsız bir hukuk disiplini olabilmek için mutlaka pozitif hukukun belirli bir bölümünü araştırma zorunluluğu bulunmamaktadır. Örneğin hukuk tarihi, hukuk sosyolojisi³³ böyledir. Bunlar bağımsız hukuk alanlarıdır³⁴.

³¹ Adil İzveren, *Hukuk Sosyolojisi* (2.Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi 1995) 5.

³² Burkert (n 30) 2 ff.

³³ Hukuk sosyolojisinin, kendine özgü bir bilim dalı olarak araştırma alanı ve yöntemi olduğu hususunda bkz. İzveren (n 32) 4.

³⁴ Ergun Özsunay, *Karşılaştırmalı Hukuka Giriş*, (Sulhi Garan Matbaası 1976) 11; Karşılaştırmalı hukukun da bağımsız bir hukuk alanı olup olmadığı konusu da oldukça tartışmalıdır. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Arzu Oğuz, 'Hukukun Bağımsız Bir Alanı Olarak Karşılaştırmalı Hukukun Konusu ve Metodu' (2002) 22(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 451-508.

Bilişim hukukunun diğer hukuk disiplinlerinden farklı, kendine has bir metodu olduğunu düşünmekle ve *BURKERT*'a bu bakımdan katılmakla birlikte *BURKERT*'in bilgi hukuku bakımından belirttiği bu alanın bağımsız bir alan/disiplin olmayıp sadece bir metodoloji olduğu görüşüne katılmıyoruz. Çünkü hukuk metodolojisi hukuk düzeninin tatbik ve muhafazasına yarayan vasıtaları ve nasıl işlediğini araştırmaktadır³⁵. Oysaki aşağıda açıklanacağı üzere bilişim hukuku kendine özgü metodunun dışında kendine özgü araştırma konularını da içermektedir.

Bize göre bilişim hukukunun metodu, bilişim ve teknolojiyi inceleyerek bununla ilgili ortaya çıkabilecek hukuki sorunları tespit etmek, yapılacak hukuki düzenlemelerde dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin araştırmalar yapmak, dolayısıyla diğer hukuk dallarına teknolojik gelişmelerin getirdiği hususların onların alanlarına olabilecek etkilerini göstermektir. Bilişim hukuku bu analizleri yaparken hem hukukun bulgularından hem de temel düzeyde bilgisayar veya ilgili teknik alanın bilgilerinden faydalanacaktır. Örneğin yapay zekâ teknolojisinin ne olduğu, nasıl çalıştığı, ne gibi hukuki sorunlar doğurabileceği, hangi hukuk dalları bakımından neleri etkileyebileceğini araştırmak bilişim hukukunun konusuyken, yapay zekânın haksız fiil, hukuki kişilik bakımından derinlemesine analizini, bilişim hukukunun temel araştırmaları üzerine medeni hukuk yapabilir.

EASTERBROOK'un ve *LESSIG*'in görüşlerine de kısmen katılmakla birlikte aşağıdaki gerekçelerle kısmen de farklı görüşteyiz. Yazarların belirttiği gibi elbette her özel niş alanı ayrı ve bağımsız bir hukuk alanı olarak nitelendirmek mümkün değildir. Bununla birlikte bilişim hukukunun diğer hukuk disiplinlerinden farklı kendine özgü araştırma konusu bulunmaktadır. Yukarıda ifade edildiği üzere bilişim hukuku, teknolojik gelişmeleri sürekli izlemek, bunlardaki hukuki sorunları tespit etmek ve bunların diğer hukuk disiplinlerine etkilerine işaret etmeye çalışmaktadır. Bu yöntemlerin kullanılmasında çoğunlukla hukuki bilgilerin yanında teknik bilgilerin de araştırılmasına ihtiyaç olmaktadır. Hatta bazı durumlarda, felsefe, teknoloji felsefesi, psikoloji biliminin bulgularının da araştırılması söz konusu olabilmektedir. Örneğin yapay zekâ konusunun sadece hukuk ve bilgisayar bilimini değil, felsefe, varlık felsefesi, ontoloji, psikoloji bilimini ilgilendirmesi böyledir³⁶. Bilişim hukuku, bu kapsamda teknolojinin çalışma yapısını, bu konudaki ulusal ve uluslararası standartları, etik kuralları, uluslararası düzenlemeleri ve anlaşmaları da inceler. Bilişim hukukunun amaç ve görevleri diğer hukuk dallarının amaç ve görevlerinden farklıdır. Diğer hukuk disiplinlerinden farklı olarak bilişim hukuku sürekli ve detaylı olarak ve sadece teknolojik gelişmelerin analizi ve takibi ile uğraşmaktadır. Dolayısıyla diğer hukuk disiplinlerinin tabiri caizse adeta

³⁵ Ernst Hirsch, 'Hukuk Bir Bilim Kolu mudur?' (1944) 2(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19, 61.

³⁶ Armağan Ebru Bozkurt-Yüksel, *Buluşçu Yapay Zekâ ve Patent Hukuku* (Aristo 2020) 9.

ki doçentlik başvuru kriterleri uyarınca anahtar kelime havuzundan istenilen anahtar kelime seçilebildiği için bilişim ve teknoloji hukuku anahtar kelimesini hem hukukçuların hem de mühendislerin seçmesi mümkündür⁴². Ancak 2016 yılında doçentlik başvurularında anahtar kelimelerin sisteminde değişiklik yapılarak temel alanlar altında, bilim alanları ve ilgili anahtar kelimeler gruplandırılmıştır. Böylelikle bilişim ve teknoloji hukuku mühendislik temel alanı altında, bilgisayar bilimleri ve mühendisliği bilim alanına ilişkin bir anahtar kelime olarak düzenlenmiştir⁴³. Hukuk temel alanının altında ise bilişim ve teknoloji hukuku anahtar kelimesi yer almadığından hukukçuların bu alandan doçentlik başvurusu yapması 2019 Mart dönemine kadar mümkün olmamıştır.

2018 yılında üniversitelere gönderilerek akademisyenlerden konuya ilişkin görüş yazısı talep edilen, bilişim ve teknoloji hukukunu ilgilendiren bir rapor bulunmaktadır. Bu rapor, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurumu tarafından hazırlanan Ülkemizde Yürütülen E-devlet Uygulamalar ve Siber Güvenlik Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi konulu araştırma ve inceleme raporudur. Raporla Yükseköğretim Kurulu sorumlu ve ilgili kuruluş olarak gösterilerek çeşitli tespit ve öneriler belirtilmiştir. Bu raporun birinci maddesinde “*bilişim hukukunun ayrı bir akademik anabilim dalı olarak kabul edilmesi*” hususu yer almıştır. İkinci maddesinde ise “*bilişim ve teknoloji hukukunda eğitim almış nitelikli insan kaynağının elde edilmesi amacıyla üniversiteler bünyesinde bu alana yönelik müstakil yüksek lisans ve doktora programlarının oluşturulması*” ifadesi yer almaktadır. Üçüncü maddesinde ise “*doçent ve profesör unvanına sahip öğretim elemanlarının bilişim ve teknoloji hukuku anabilim dalında görev yapmalarının sağlanması*” hususu yer almaktadır. Elbette bu raporun hazırlanması ve üniversitelerden konuyla ilgili görüş istenmesi alanda çalışmak ve ilerlemek isteyen akademisyenlerin görüşlerini iletmeleri, alanın hukukçulara açılması ve gelişmesi açısından olumlu bir gelişme olmuştur.

2019 yılında Üniversitelerarası Kurul tarafından doçentlik anahtar kelime listesinde güncelleme yapılmış ve hukuk temel alanının altında diğer yeni alanların yanında bilişim ve teknolojileri (çoğul eki almış olarak) hukuku ismiyle bir bilim alanı ve anahtar kelime eklenmiştir⁴⁴. Son durumda mühendislik temel alanı içinde, bilgisayar bilimleri ve mühendisliği bilim alanı altında bilişim ve teknoloji hukuku şeklinde bir anahtar kelime yer almaktadır. Ayrıca hukuk

⁴² 2015 Nisan ve öncesi dönemlerin yayın aşaması başvurularına ait anahtar kelimeler tablosu için bkz. <https://www.uak.gov.tr/Documents/docentlik/2016-oncesi-basvuru-sartlari/2015N_Oncesi_AnahtarSozcukler_3001142.pdf> erişim 22.01.2022.

⁴³ 2016 Nisan dönemi yayın aşaması başvurularına ait bilim alanları ve anahtar kelimeler listesi için bkz. <https://www.uak.gov.tr/Documents/docentlik/2016-oncesi-basvuru-sartlari/2016N_BilimAlanlariAnahtarKelimeler_140416.pdf> erişim 22.01.2022.

⁴⁴ <https://www.yok.gov.tr/Documents/Akademik/GuncelTablo/2019M_BilimAlanlariAnahtarKelimeler_140319.pdf> erişim 24 Ocak 2022.

temel alanında, bilişim ve teknolojileri hukuku ismiyle bilim alanı ve anahtar kelimesi doçentlik başvurusu için sistemde yer almaktadır⁴⁵. Bilişim ve teknoloji hukuku anahtar kelimesinin 2016 yılında yapılan gruplandırmaya ilişkin düzenlenmede hukuk alanından daha önce ve halen mühendislik alanında yer almasında, bir genelleme yapmak gerekirse, bu alanın hukukçular tarafından teknik ağırlıklı görülmesi ve her hukuk branşının zaten kendi konusundaki bilişimle ilgili gelişmeleri kendisi açısından incelediği, bu nedenle ayrı bir alana gerek olmadığı yönündeki düşüncenin etkili olduğunu düşünüyoruz. Ancak mühendislik fakültelerinin bilgisayar mühendisliği bölümlerinde böyle bir anabilim dalı bulunmamaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere bilişim hukuku temel düzeyde teknik bilgileri de ilgilendirmekle birlikte hukukun bir alanıdır.

Bilişim hukuku alanındaki eserlerin ve bilimsel çalışmaların hukukçular tarafından artarak devam etmesi bu alanın bağımsız bir hukuk alanı olarak yerleşmesinde daha fazla etki edecektir. Bir başka örnek üzerinden açıklamak gerekirse adli tıptan bahsedilebilir. Adli tıp bilim alanının bulguları hukuk alanını ilgilendirmektedir. Ayrıca ders olarak adli tıp, hukuk fakültelerinde okutulmaktadır. Ancak adli tıp uzmanları ve bu alandaki akademisyenler sağlık bilimleri alanından yetişmektedir. Dolayısıyla bilgisayar mühendisliği bölümünde bilişim hukuku dersi açılması ya da alanın temel teknik bilgileri gerektirmesi bilişim hukukunun hukukun bir alanı olduğu hususunu değiştirmemelidir. Alanın teknik yönünün olması tek başına bu alanı mühendislik alanı yapmamaktadır. Nitekim benzer bir durum adli bilişim için söz konusudur. Adli bilişimin hukuki yönü, bilişim hukukunu ilgilendirmektedir. Ancak adli bilişimin ağırlıklı olarak teknik bir alan olması itibarıyla bu anahtar kelime kullanılarak yapılacak doçentlik başvuruları, hâlihazırda isabetli olarak bilgisayar bilimleri ve mühendisliği bilim alanından başvuran kişilere açıktır⁴⁶.

2. Hukuk Fakültelerinde Anabilim Dalı Olması ve Diğer Gelişmeler

Bilişim hukukunun hukuk temel alanı altında doçentlik alanı olmasından sonra üniversitelerde hukuk fakültelerinde bilişim ve teknoloji hukuku veya bilişim hukuku ismiyle anabilim dalı açılması henüz yeterince yaygın olmakla birlikte artmıştır. Bazı hukuk fakültelerinde özel hukuk, bazılarında ise kamu hukuku bölümleri altında bilişim hukuku anabilim dalının kurulduğu görülmektedir. Bu itibarla bilişim hukukunun kamu hukuku mu yoksa özel

⁴⁵ <https://www.uak.gov.tr/Documents/docentlik/2021-eylul-donemi/2021E_BilimAlanlariAnahtarKelimeler_15092021.pdf> erişim 20 Aralık 2021.

⁴⁶ Doçentlik başvurularında adli bilişim anahtar kelimesinin mühendislik temel alanı altında, bilgisayar bilimleri ve mühendisliği bilim alanı için düzenlendiği şuradaki tablodan görülebilir. <https://www.uak.gov.tr/Documents/docentlik/2021-eylul-donemi/2021E_BilimAlanlariAnahtarKelimeler_15092021.pdf> erişim 22 Ocak 2022.

hukuk bölümünde mi yer alacağı konusunda bir belirsizlik olduğu gözlemlenebilir. Hukukun, özel hukuk ve kamu ayırımı Roma hukukundan gelmekte ve bugün de geçerli olarak kabul edilmektedir⁴⁷. Bununla birlikte kamu hukuku özel hukuk ayırımının temelindeki düşünce mutlak değildir. Hatta bazı hukuk dallarının bu koldan hangisine dâhil olacağı hususu tartışmalıdır⁴⁸. Bilişim hukukunun, ayrı bir anabilim dalı olması halinde, özel hukuk ve kamu hukuku ayırımında nerede durduğu hususunda gözlemlediğimiz kadarıyla her üniversitenin hukuk fakültesinde farklı değerlendirmeler yapılmaktadır⁴⁹.

Eğer bilişim hukuku anabilim dalının ya da programının kamu ya da özel bölümlerinden birinin altında değerlendirilmesi isteniyorsa, bilişim hukukunun karma niteliği⁵⁰ göz önünde tutularak ağır basan yönlerine bakılarak özel hukuk ya da kamu hukuku bölümü altında açılmasına karar verilmesi önerilebilir. Bu yol tercih edilecekse bilişim hukukunun kamu hukuku alanını ilgilendiren, internet hukuku, bilişim suçları bulunmaktayken, özel hukuku daha yakından ilgilendiren kişisel verilerin korunması, elektronik sözleşmeler, elektronik ticaret, fikri mülkiyet haklarının internette korunması gibi temelleri bulunmaktadır. Bu itibarla bize göre bir tercih yapılacaksa özel hukuk alanına yakın daha fazla konu barındırdığından özel hukuk bölümü içinde bir anabilim dalı olarak bilişim hukuku düşünülebilir.

Bize göre bilişim hukuku hem özel hukuk hem de kamu hukukunu ilgilendiren yönleri nedeniyle özel hukuk ve kamu hukuku ayırımında yer almamaktadır. Bu itibarla temel düzeyde teknik araştırmaları da içeren karma hukuk alanı olarak üçüncü ve ayrı bir seçenek oluşturmaktadır. Alanın hem kamu hem de özel hukuk dallarını ilgilendiren konuları olduğu ve temel düzeyde teknik bilgi

⁴⁷ “Hukukun bilinen en yaygın ayırımı Ulpianus’un yaptığı kamu hukuku (*jus publicum*)-özel hukuk (*jus privatum*) ayırımı olup, hâlen günümüzde de geçerlidir.” Oğuz Sancakdar, ‘Özelleştirmenin Kamu Hukuku-Özel Hukuk Ayırımına Etkileri ve Bu Bağlamda Güncel Özelleştirme Tartışmalarındaki Başlıca Görüşler’ (2006) (8)1 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 241, 243; Bu iki hukuk bölümü arasında hem teoride hem de uygulamada farklılıklar vardır. Faruk Andaç, *Hukukun Temel Kavramları*, (2.Bası, Detay 2010) 29; Özel hukuk kamu hukuku ayırımıyla ilgili görüşler ve geniş açıklama için bkz. Adil İzveren, *Hukuk Felsefesi* (2.Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi 1994) 110 ff.

⁴⁸ Gökhan Antalya ve Murat Topuz, *Marmara Hukuk Yorumu Medeni Hukuk* (Cilt I) (4.Bası, Seçkin 2021) 12.

⁴⁹ Örneğin İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nin web sitesinde özel hukuk bölümü altında görülen bilişim ve teknoloji hukuku anabilim dalı için bkz. <<https://hukuk.medeniyet.edu.tr/tr/personel/akademik>> erişim 27.12.2021. Hacettepe Üniversitesi ise bilişim hukuku yüksek lisans programı kamu hukuku anabilim dalı altında açmaktadır. <http://fs.hacettepe.edu.tr/hukuk/Kamu%20Hukuku%20Ders%20Programlar%C4%B1/2021-2022%20G%C3%9CZ%20DERS%20PROGRAMI/Bili%C5%9Fin%20Hukuku%20Tezsiz%20YLP_05.10.2021.pdf> erişim 27.12.2021.

⁵⁰ A. Şeref Gözübüyük, *Hukuka Giriş* (Turhan 2011) 38.

de gerektirmesi nedeniyle kamu hukuku ve özel hukuk bölümlerinin yanında ayrı bir bölüm olarak bilişim hukuku bölümünün açılması isabetli olacaktır. Bilişim hukuku bölümünün altında ise bilişim hukukunun kişisel verilerin korunması, elektronik sözleşmeler, internette fikri mülkiyet haklarının korunması gibi daha çok özel hukuka ilişkin sorunlarla kesişen hususlara ilişkin bilişim özel hukuku anabilim dalı; bilişim suçları, elektronik ticari işlemlerde vergi, internette ifade özgürlüğü, erişimin engellenmesi gibi daha çok kamu hukukuna yakın konularla kesişen hususlara ilişkin bilişim kamu hukuku anabilim dalı açılması gerekmektedir. Yüksek lisans ve doktora programlarında özel hukuk ve kamu hukuku dışında ayrı bir bilişim hukuku programı olması önerilir.

Bir başka hususu ise *HİRŞ*'in belirttiği bir örnekten yararlanarak belirtmek isteriz. Yazara göre; bir tanığın ifadesinin, bir rıza beyanının, bir tavrın veya hareketin manasının çıkarılması gibi hukukun tatbiki için yapılması gerekenleri psikoloji bilgisine sahip olmayan bir kişi ancak keyfi şekilde yerine getirebilir. Bu nedenle *HİRŞ* hukuk fakültelerinde psikoloji bilime ilişkin derslere rastlanmamasını eleştirmektedir⁵¹. Benzer şekilde bilişim hukuku kapsamında anlatılacak örneğin internet, elektronik imza ya da kripto paralarla ilgili bir meseleyi anlamaya çalışan hukukçunun bunların nasıl çalıştığına ilişkin temel teknik bilgileri bilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu itibarla bilişim hukukuna ilişkin temel teknik bilgileri içeren bir dersin lisans veya yüksek lisans düzeyinde bilişim hukuku dersinin kapsamında ya da program içinde ayrı bir ders olarak ilgili teknik uzman tarafından verilmesi düşünülebilir.

Başka bir husus da Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nın doçentlik başvurularına ilişkin sınıflandırmasında hukuk temel alanı altında bilişim ve teknolojileri hukuku bilim alanı ismi görülmekteyken, hukuk fakülteleri anabilim dalı isimlendirmelerini ya da seçmeli derslerini bilişim ve teknoloji hukuku veya bilişim hukuku şeklinde yapmaktadırlar. Bu itibarla bir yeknesaklık sağlanmasının, bilişim hukuku ya da bilişim ve teknolojileri hukuku teriminden birinin benimsenerek anabilim dalı, program, ders isimleriyle doçentlik başvuru sistemindeki isimlerin yeknesak hale getirilmesinin uygun olacağını düşünüyoruz.

Henüz ülke genelinde hukuk fakültelerinde bilişim hukukunun anabilim dalı olarak açılması veya hiç olmazsa seçmeli ders olarak müfredata konulması yeterli düzeyde değildir. Bu alanda dünyadaki gelişmelerin takibi, yeterli akademisyenin yetişmesi açısından bu konu önem taşımaktadır. Hukuk fakülteleri dışında mühendislik fakültelerinde öğrenciye temel düzeyde hukuk bilgisiyle beraber sosyal seçmeli ders havuzunda veya zorunlu ders olarak bilişim hukuku dersinin müfredata konulmasının da ayrıca yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

⁵¹ Hirş (n 36) 60.

SONUÇ

Yukarıda açıklanan gerekçelerle bilişim hukukunun kendisinin bir metod değil ancak hukukun kendine has bir metodu olan bağımsız bir hukuk alanı olduğu görüşündeyiz. Nitekim uygulamada artan mahkeme kararları ve yayınlar, dünyadaki gelişmeler, hukukta doçentlik alanı olarak kabul edilmesi, ayrı bir anabilim dalı olarak hukuk fakültelerinde açılmaya başlanması, ihtisas mahkemelerin kurulması bilişim hukukunun giderek artan önemini ve bağımsız bir hukuk alanı olarak yerleşmeye başladığını göstermektedir.

Son söz olarak ifade etmek isteriz ki hukuk mesleğini ve hukukçuların mesleklerini icra edişlerini kökünden değiştiren bir teknoloji seviyesine ulaşacağımız zaman geldiğinde, hukuk fakültelerinin müfredatları kaçınılmaz olarak tamamen bu yeni düzene uyum sağlamak zorunda kalacaktır. Yarının hukukçuları bugünkünden daha farklı bilgilerle, teknolojiyle çok daha iç içe donatılacak şekilde bir eğitim ve öğrenime ihtiyaç duyacaklardır. Bu makalenin yarının hukukçularını selamlayan naçizane bir not olmasını ümit etmek bile bize muazzam bir mutluluk vermektedir.

KAYNAKLAR

Andaç F, *Hukukun Temel Kavramları* (2.Bası, Detay 2010).

Antalya G ve Topuz M, *Marmara Hukuk Yorumu Medeni Hukuk* (Cilt I) (4.Bası, Seçkin 2021).

Bozkurt-Yüksel AE, *Buluşçu Yapay Zekâ ve Patent Hukuku* (Aristo 2020).

Burkert H, 'Information Law: From Discipline to Method' (2014)5 The Berkman Center for Internet & Society at Harvard University Research Publication Law and Economics Research Paper Series 2.

Cavazos EA ve Morin G, *Cyberspace and the Law: Your Rights and Duties in the On-line World* (3rd Printing, MIT Press 1998).

Easterbrook FH, 'Cyberspace and the Law of the Horse' (1996 *University of Chicago Legal Forum*) 207-216 <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=2147&context=journal_articles> erişim 15 Kasım 2022.

Gözübüyük AŞ, *Hukuka Giriş* (Turhan 2011).

Hirş E, 'Hukuk Bir Bilim Kolu mudur?'(1944) 2(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 19-61.

İzveren A, *Hukuk Sosyolojisi* Hukuk Sosyolojisi (2.Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi 1995).

İzveren A, *Hukuk Felsefesi* (2.Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi 1994).

Kent B, *Türkiye'de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi* (Adalet 2019).

Keser-Berber L, Çevrimiçi Davranışsal Reklamcılık (Online Behavioral Advertising) Uygulamaları Özelinde Kişisel Verilerin Korunması (On İki Levha Yayıncılık 2014).

Lessig L, *Code Version 2.0* (Basic Books 2006).

Lessig L, 'The Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach' (1999) Harvard Law Review (113)2 501-549.

Lim YF, *Cyber Space Law* (2nd Edition, Oxford University Press 2007).

Mayer FC, 'Das Internet, das Völkerrecht und die Internationalisierung des Rechts' Zeitschrift für Rechtssoziologie (2002) 23 (Heft 1) 93-114.

Mccinerney PB, 'Information Technology/Internet' in Helmut K. Anheier and Stefan Toepler (eds), *International Encyclopedia of Civil Society* (2010) 853-858.

Memiş T, *Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu* (Seçkin 2002).

Merjudio FL, 'What is the difference between informatics and information technology?' <<https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-informatics-and-information-technology>> erişim 28 Aralık 2021.

Michalsons, 'Information Law or Data Law | Overview and Solutions' <<https://www.michalsons.com/focus-areas/information-law-or-data-law-overview-and-solutions>> erişim 29 Aralık 2021.

Murray A, 'Looking Back at the Law of the Horse: Why Cyberlaw and the Rule of Law are Important' (A keynote speech delivered at the 2013 conference of the British & Irish Law, Education & Technology Association, 11 April 2013) (2013) Scripted (10)3 311-319.

Oğuz A, 'Hukukun Bağımsız Bir Alanı Olarak Karşılaştırmalı Hukukun Konusu ve Metodu' (2002) 22(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 451-508.

Özsunay E, *Karşılaştırmalı Hukuka Giriş*, (Sulhi Garan Matbaası 1976).

Sancakdar O, 'Özelleştirmenin Kamu Hukuku-Özel Hukuk Ayırımına Etkileri ve Bu Bağlamda Güncel Özelleştirme Tartışmalarındaki Başlıca Görüşler' (2006) (8)1 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 241-270.

University of Maryland, 'What is Computer Science?' <<https://undergrad.cs.umd.edu/what-computer-science>> erişim 29 Aralık 2021.

Yararlanılan İnternet Siteleri

<http://fs.hacettepe.edu.tr/hukuk/Kamu%20Hukuku%20Ders%20Programlar%C4%B1/2021-2022%20G%C3%9CZ%20DERS%20PROGRAMI/Bili%C5%9Fim%20Hukuku%20Tezsiz%20YLP_05.10.2021.pdf> erişim 27 Aralık 2021.

